

Commissie Overleg en Voorlichting Milieuhygiëne Vliegbasis Leeuwarden

Secretariaat:
Postbus 40184
8004 DD ZWOLLE
telefoon: 038-4572401
telefax: 038-4572399
mh.mudde@mindef.nl

VERSLAG

Eenenveertigste vergadering Commissie Overleg en Voorlichting
Milieuhygiëne Vliegbasis Leeuwarden van 18 maart 2013

Aanwezig:

Mevr. S. Poepjes	Gedeputeerde Provincie Fryslân
Maj K.F. Beek-Regnery	Vliegbasis Leeuwarden Hoofd Sectie Communicatie
Dhr. R. De Bert	Gemeente Leeuwarden
Mevr. A. Boersma	Omwonenden Tytsjerksteradiel
Dhr. Drs. J.H.B.W. Elgershuizen	Milieuplatform Leeuwarden
LtKol A.J.P. Hardenbol	CLSK, Hoofd Bureau Geluidhinder, zonering en rapportering
Dhr. J.S. Keizer	Wethouder gemeente Leeuwarderadeel (wnd. voorzitter tot punt 2)
Maj G.E. Van der Meijden	Vliegbasis Leeuwarden Hoofd Luchtverkeersbeveiliging
Dhr. drs. M.H. Mudde	Dienst Vastgoed Defensie Directie Noord (secretaris)
Mevr. H. Rijpstra	Wethouder Tytsjerksteradiel
Dhr. G. J. Rouwenhorst	Gemeente Menameradiel
Dhr. S. Slotegraaf	Provincie Fryslân
Dhr. K.D. Stormer	Omwonenden Leeuwarden
Dhr. G.F.J. Veldman	Omwonenden Leeuwarderadeel
Kol G.G. Verhaaf	Commandant Vliegbasis Leeuwarden
Dhr. G. Verf	Omwonenden Menameradiel

8 belangstellenden

Afwezig:

Mevr. L.I. Diks (Wethouder gemeente Leeuwarden)	- wordt vervangen door dhr. De Bert
Dhr. T. Van Mourik (Burgemeester gemeente Menameradiel)	- wordt vervangen door dhr. Rouwenhorst

1. Opening

In afwachting van de komst van de voorzitter heet de waarnemend voorzitter **dhr. Keizer** de aanwezigen welkom en opent de vergadering.

2. Mededelingen

De secretaris doet mededeling van de berichten van verhindering.

Uitgereikt zijn de volgende stukken:

- Jaarrapportage geluidhinderklachten 2012 van Commando Luchtstrijdkrachten (*bijgevoegd als nr. LW/13.42/3 bij dit verslag*). Besloten wordt dit document te agenderen voor de volgende vergadering.
- Klachtenoverzicht sectie Communicatie vliegbasis Leeuwarden over januari 2013 (*was niet compleet verzonden met agenda, bijgevoegd als nr. LW/13.41/5d bij dit verslag*). Besloten wordt dit document te bespreken onder agendapunt 8.1.
- Brief Commandant Vliegbasis Leeuwarden van 12 maart 2013 inzake het Luchthavenbesluit (*bijgevoegd als nr. LW/13.41/12 bij dit verslag*). Besloten wordt deze brief te bespreken onder agendapunt 6, aandachtspunt 4).
- NLR-rapportage inzake de geluidbelasting rondom de vliegbasis Leeuwarden voor het jaar 2012 (*bijgevoegd als nr. LW/13.42/4 bij dit verslag*). Besloten wordt dit document te agenderen voor de volgende vergadering. Vooruitlopend daarop merkt **dhr. Verhaaf** al op dat uit de rapportage blijkt dat de vastgestelde geluidszone op één plaats licht is overschreden. Deze overschrijding is het gevolg van het feit, dat bij het berekenen van de jaarcontour door het NLR voor het eerst een nieuw,

nauwkeuriger, softwareprogramma is gebruikt. Inmiddels gebruikt de verkeersleiding van de vliegbasis datzelfde programma, waardoor herhaling van de overschrijding kan worden tegengegaan.

Dhr. Verf memoreert dat mevr. Poepjes eind vorig jaar op uitnodiging van het bestuur van Dorpsbelangen een bezoek gebracht heeft aan Marssum en bij die gelegenheid is geïnformeerd over de geluidhinderbeleving van de omwonenden en de speerpunten van de vereniging. **De voorzitter** beaamt dat het een nuttig en prettig bezoek was. Zij voegt daar aan toe, dat hetzelfde geldt voor het bezoek dat ze onlangs heeft gebracht aan de vliegbasis Leeuwarden. Zij bedankt daarvoor zowel de vereniging Dorpsbelang als de commandant van de vliegbasis.

3. Suggesties voor te bespreken onderwerpen

Er wordt geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om aanvullende agendapunten aan te dragen

4. Inventarisatie gesprekspunten publiek

De voorzitter vraagt of er op de publieke tribune personen zijn die bij een van de agendapunten het woord wensen te voeren. **Mevr. Tigchelaar** uit Marssum geeft aan dit te willen doen met betrekking tot de behandeling van een klacht. Hiertoe zal gelegenheid worden geboden bij agendapunt 8.1.

5. Verslag vorige vergadering

Het verslag van de op 12 november 2013 gehouden veertigste vergadering van de commissie (*toegezonden als nr. LW/12.41/1*) wordt ongewijzigd vastgesteld.

Naar aanleiding van het verslag wordt het volgende opgemerkt:

- * Blz. 2, ag.pt. 5, 2^e *: **Dhr. Elgershuizen** merkt op dat de voorzitter heeft voorgesteld om de volgende vergadering terug te komen op de ervaringen die zijn opgedaan bij de bezoeken van de basisscholen aan de vliegbasis Leeuwarden en de daaromtrent gemaakte verdere afspraken. Vastgesteld wordt dat dit punt aan de orde zal komen bij agendapunt 6, aandachtspunt 9.
- * Blz.4, ag.pt. 10.1 3e*: **Dhr. Elgershuizen** wijst erop dat de voorzitter de vorige vergadering heeft opgemerkt zich te kunnen voorstellen, dat in de jaarrapportage betreffende de geluidhinderklachten wordt aangegeven dat sommige individuele klachten namens een grotere groep personen kan zijn ingediend. In het onderhavige geval ging het om een klacht die door 1 persoon namens alle leraren en een groot aantal ouders is ingediend **De voorzitter** antwoordt dat over dat voorstel geen overeenstemming is bereikt, waarna de discussie daarover is gesloten. **Dhr. Elgershuizen** stelt voor dit onderwerp opnieuw aan de orde te stellen bij het bespreken van het jaarverslag 2011/2012 (*agendapunt 11*), aangezien zijns inziens het onderwerp de vorige keer te snel van tafel is gegaan. Hij stelt voor om in de aanbiedingsbrief van het jaarverslag aan de Minister het standpunt van Milieuplatform Leeuwarden te vermelden. **De voorzitter** is het niet eens met deze suggestie. Een dergelijke vergaande stap zou pas aan de orde kunnen zijn als het Milieuplatform ter zake een gespreksnotitie zou hebben ingediend.

6. Lijst van aandachts- en actiepunten

De voorzitter stelt de aandachts- en actiepunten aan de orde (*toegezonden als nr. LW/12.41/2*, voor zover deze niet zijn afgedaan c.q. zijn geagendeerd zijn voor deze vergadering:

- * Punt 4: Luchthavenbesluit vliegbasis Leeuwarden
Dhr. Verhaaf geeft een toelichting op de brief die hij op 12 maart 2013 met betrekking tot het Luchthavenbesluit heeft verzonden aan de Colleges van Burgemeester en Wethouders van de betreffende gemeenten (*uitgereikt en bijgevoegd als nr. LW/13.41/12 bij dit verslag*). In de brief is vermeld dat de Ministerraad op 8 maart 2013 ingestemd heeft met de aanbidding van het Luchthavenbesluit ter advisering door de Raad van State. Hiermee is een belangrijke stap gezet in de procedure. Het Luchthavenbesluit vliegbasis Leeuwarden zal naar verwachting nog dit jaar in werking treden. Als gevolg van het besluit zullen de nieuwbouwmogelijkheden binnen de bebouwde kommen van dorpen in de geluidzone van de vliegbasis worden versoepeld. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan een jarenlange wens van bewoners en gemeenten. **Dhr. Verf** geeft als reactie, dat dit goed nieuws is voor de betreffende dorpen. **De voorzitter** onderschrijft dit. Ook tijdens haar bezoek aan Menameradiel was dit gebleken.
- * Punt 5a: Verduidelijking tekst blz 22 jaarrapportage Koninklijke Luchtmacht
Dhr. Hardenbol geeft aan hierover in contact te zullen treden met mevr. Tigchelaar.
- * Punt 5b: Informatie over klacht nr. 20 januari 2012 over verontreiniging
Mevr. Beek licht toe dat afdeling claims van Defensie onderzoek heeft verricht. Vastgesteld is dat de geconstateerde verontreiniging op de gevel niet afkomstig is van militair vliegverkeer.

- * Punt 8: Begroting 2013
Begroting is door de secretaris ingediend en inmiddels goedgekeurd door Ministerie van Defensie.
- * Punt 9: Informatie aan basisscholen over grote oefeningen
Mevr. Beek zet uiteen dat inmiddels 2 bezoeken van basisscholen uit Jelsum/Cornjum en Marssum aan de vliegbasis Leeuwarden hebben plaatsgevonden. Naar aanleiding van de bezoeken is met de scholen afgesproken de communicatie over het militaire vliegverkeer te intensiveren, met name over specifieke activiteiten zoals demonstratievliegen en grote oefeningen. Op deze wijze worden de scholen in de gelegenheid gesteld om maatregelen ter voorkoming van hinder bij de leerlingen te treffen, bijvoorbeeld door de tijdstippen van de pauzes aan te passen. **Dhr. Elgershuizen** stelt dat ook bezien zou worden of de vliegbasis in samenspraak met de leerkrachten iets zouden kunnen doen aan de traumatische ervaringen van de kinderen. **De voorzitter** merkt op dat voorzichtig omgegaan dient te worden met het gebruik van dergelijke zware bewoordingen. **Mevr. Beek** merkt op dat het personeel van de vliegbasis wel uitleg kan geven, maar dat de pedagogische kant van de zaak aan de leerkrachten moet worden overgelaten. **De voorzitter** sluit zich hierbij aan. **Mevr. Boersma** heeft de indruk dat het inhoudelijke verhaal te ingewikkeld was voor de jongste leerlingen. **Mevr. Beek** legt uit dat de onderbouw een meer op beleving gericht programma heeft gehad, terwijl bij de bovenbouw meer op de inhoud is ingegaan, e.e.a. in nauw overleg met de leerkrachten. **Dhr. Verf** stelt dat over het algemeen jongere mensen naar verhouding meer last hebben van geluid. Hij vindt het een goede zaak dat door de verbeterde communicatie scholen in de gelegenheid worden gesteld daar rekening mee te houden. Dorpsbelang Menameradiel zal daarover verder spreken met de scholen en er eventueel nog eens op terugkomen.

7. Ingekomen/opgevraagde/verzonden stukken

7.1 Notitie gemeente Leeuwarden van 18 mei 2010 inzake economische betekenis vliegbasis Leeuwarden (toegezonden als nr. LW/12.41/3a).

Dhr. Keizer geeft aan dat deze notitie op zijn verzoek is toegestuurd. Het betreft informatie uit 2010. Desgevraagd geeft **dhr. De Bert** aan bereid te zijn de notitie te actualiseren en ter informatie aan de commissie toe te zenden.

7.2 Brief van dhr. Verf aan leden van de COVM d.d. 26 oktober 2012 over de instelling van permanent geluidmeetnet (toegezonden als nr. LW/12.41/3b).

Dhr. Verf zet uiteen dat een permanent geluidmeetnet kan bijdragen aan een duurzaam evenwicht tussen de vliegbasis en de omgeving. Hij voegt daar aan toe dat dit alleen het geval is, indien de opzet van een dergelijk net op zorgvuldige wijze plaatsvindt. Het moet een kwalitatief hoogstaand systeem zijn, dat gerelateerd is aan de geluidcontouren. **Dhr. Verhaaf** stelt dat een dergelijk systeem, dat volledig aansluit op de regelgeving, momenteel niet bestaat. **Dhr. Verf** bestrijdt dat en wijst erop dat het RIVM in haar aanbevelingen onder andere heeft verwezen naar een functionerend systeem bij de luchthaven Frankfurt. **Mevr. Rijpstra** merkt op dat de gemeente Tytsjerksteradiel zich achter de betreffende aanbeveling van het RIVM heeft geschaard. **Dhr. Keizer** sluit zich daar eveneens bij aan. **Dhr. Hardenbol** brengt naar voren dat hij over dit onderwerp heeft gesproken met dhr. Verf. Hij is bereid om over dit onderwerp na te denken in een werkgroep van de commissie. **Dhr. Elgershuizen** brengt naar voren dat geluidmetingen niet alleen van belang zijn voor de controle van de geluidszones, maar ook om vast te stellen welke absolute, mogelijk gehoor beschadigende, geluidniveaus geproduceerd worden bij afzonderlijke vliegbewegingen. **Dhr. Stormer** sluit daarbij aan. Hij is van mening dat geluidniveaus van afzonderlijke vliegbewegingen voor omwonenden veel meer zeggen dan de ingewikkelde Kostenformule. **Dhr. Verhaaf** wijst erop dat de wetgever niet zonder reden heeft gekozen voor de benadering in Kosten-eenheden. **De voorzitter** stelt de discussie te vervolgen op het moment dat de aanbevelingen van de voorgestelde werkgroep gereed zijn. Besloten wordt dat dhr. Verf het initiatief voor het bijeenkomen van de werkgroep neemt.

7.3 Sheets presentatie mevr. Janssen van TNO "trends in hinder door vliegtuiggeluid (toegezonden als nr. LW/13/41/4c).

Dhr. Verf licht toe dat hij heeft gevraagd de sheets toe te zenden aan de commissie, aangezien er duidelijk uit blijkt dat de daadwerkelijk ervaren geluidhinder (percentage gehinderden en percentage ernstig gehinderden) veel hoger is dan destijds bij de ontwikkeling van de Kosten-eenheid is aangenomen. **Dhr. Hardenbol** merkt op dat bij de sheets ook het achterliggende verhaal gegeven dient te worden. Voorgesteld wordt om mevr. Janssen een keer uit te nodigen om een toelichting te geven in de commissie. Op voorstel van **dhr. Verf** wordt besloten eerst de resultaten van de eerdergenoemde werkgroep af te wachten.

8. Klachtenbehandeling.

8.1 Klachtenoverzicht Sectie Communicatie vliegbasis Leeuwarden.

Mevr. Tigchelaar krijgt het woord van de voorzitter en leest een verklaring voor betreffende de afhandeling van een op maandag 18 februari door haar echtgenoot ingediende klacht. Zij zet uiteen dat haar man op die dag zowel het klachtennummer van de vliegbasis als het landelijke 0800 nummer heeft gebeld en op beide nummers geen gehoor heeft gekregen. Daarop heeft hij de officier van dienst gebeld, waarna hij werd doorgeschakeld naar de Johan Willem Friso kazerne in Assen. Vervolgens is een klacht ingediend op de website van Defensie, waarop geen enkele reactie kwam. Daarop heeft mevr. Tigchelaar op vrijdag 22 februari rechtstreeks gebeld met LtKol Hardenbol, wat uiteindelijk op maandag 25 februari leidde tot contact met iemand van de vliegbasis die beloofde een en ander uit te zoeken. Op vrijdag 1 maart is nogmaals gebeld met LtKol Hardenbol, waarna op maandag 4 maart bureau voorlichting belde. Blijkens de toelichting van bureau voorlichting is er geen afwijking in het vlieggedrag geconstateerd. Daar is aan toegevoegd dat van elke vlieger de klachten worden bijgehouden en dat vliegers er op worden aangesproken als dat vaker gebeurt.

Mevr. Tigchelaar vraagt waarom er tijdens het avondvliegen niemand bereikbaar is op de vliegbasis, waarom de afhandeling zo lang moet duren en of een website niet bij uitstek het medium is om de afhandeling te versnellen. Voorts vraagt zij waarom een vlieger niet direct wordt aangesproken op afwijkend vlieggedrag en of de COVM afschriften van de lijsten met klachten per vlieger kan krijgen.

Mevr. Tigchelaar besluit met de opmerking dat de klachtenafhandeling toch beter moet kunnen met wat meer inzet en empathie. Zij is benieuwd naar voorstellen ter optimalisering.

Mevr. Beek zet in reactie op het betoog van mevr. Tigchelaar uiteen dat bureau Staf Voorlichting gelet op de beperkte personele bezetting alleen tijdens kantooruren bemand is. Buiten kantooruren, dus ook tijdens avondvliegen, wordt doorgeschakeld naar een antwoordapparaat. Het landelijke klachtennummer werkt altijd met een antwoordapparaat. De reguliere gang van zaken is, dat dan de volgende ochtend de indiener van de klacht wordt teruggebeld. **Mevr. Beek** betreurt het, als dat in dit geval niet is gedaan. Zij heeft niet eerder gehoord dat het nummer van de officier van dienst doorgeschakeld is naar de kazerne in Assen. **Mevr. Beek** merkt op dat een collega naar aanleiding van de melding op de website wel heeft gesproken met dhr. Tigchelaar. Daarbij had men de –kennelijk onjuiste- indruk gekregen dat een en ander voldoende was afgedaan .

Mevr. Beek merkt voorts op dat het niet klopt dat er statistieken bijgehouden zouden worden van het aantal klachten per vlieger. **Mevr. Tigchelaar** reageert, dat dat wel zo is gezegd. **Dhr. Verhaaf** vult aan dat het bijhouden van dergelijke lijsten ook niet nodig is, omdat de squadron-commandant direct op de hoogte is van afwijkend vlieggedrag van afzonderlijke vliegers en in voorkomend geval actie neemt.

De voorzitter vraagt of het mogelijk is om de afdoening van de klachten te versnellen. **Mevr. Beek** antwoordt dat de Luchtmacht het zelf ook belangrijk vindt om zo snel mogelijk direct contact met indieners van klachten te hebben. Zij vindt dat de vliegbasis goed bereikbaar is, maar sluit niet uit dat er nog verbeteringen mogelijk zijn. **Dhr. Verhaaf** voegt daar aan toe dat er altijd een officier van dienst aanwezig is, die ook bereikbaar moet zijn voor klagers. Hij zal daar intern nogmaals op wijzen. **Dhr. Hardenbol** geeft aan dat klagers doorgaans wel snel worden teruggebeld, maar dat het wel een keer mis kan gaan. Ook hij zal bezien of dat verder kan worden verbeterd.

Dhr. Stormer vraagt of er inderdaad ‘veelplegers’ onder de vliegers zijn. **Dhr. Verhaaf** antwoordt daar ontkennend op. Daarvoor is de professionaliteit te hoog. Vliegers worden opgeleid om ook in andere dan vrede-situaties accuraat en volgens de regels te vliegen en brengen dat dagelijks in de praktijk.

* Overzicht oktober 2012 (toegezonden als nr. LW/13.41/5a)

Dhr. Verf wijst er op dat op 30 oktober 4 klachten zijn ingediend door inwoners van Ferwert. Daarbij is aangegeven dat er volgens de vliegprocedures is gevlogen. Toch zou hij graag willen weten waarom er juist op dat moment meerdere klachten waren. **Dhr. Van der Meijden** antwoordt dat er op die dag voor het eerst weer avondvliegen plaatsvond. Dat geeft altijd een piek in het aantal klachten. In dit geval kon bovendien op zicht (VFR) worden gevlogen, waardoor de kustlijn op een andere dan de gebruikelijke plaats (bij Holwerd) is gekruist. **Mevr. Boersma** merkt op dat een afwijking van routes altijd extra klachten geeft. **Dhr. Van der Meijden** antwoordt dat ook bureau Voorlichting navraag heeft gedaan naar aanleiding van de klachten. **De voorzitter en dhr. Verf** zouden graag zien dat in de rapportage duidelijk wordt gemaakt dat er extra onderzoek naar de oorzaak van de klacht is verricht. **Dhr. Verhaaf** antwoordt dat iedere klacht serieus wordt genomen. Hij wil daar geen onderscheid in maken. **Dhr. Stormer** wijst erop dat de in de brieven die de klagers krijgen wel standaardformuleringen zijn opgenomen. **Dhr. Verhaaf** antwoordt dat de klagers naast de standaard-ontvangstbevestiging wel een telefonische uitleg krijgen, die uitgebreider is dan de korte samenvatting in de klachtenrapportage. Hij

zegt wel toe te bezien of de beantwoording van de klachten in de rapportage nog duidelijker geformuleerd kan worden.

* Overzicht november 2012 (toegezonden als nr. LW/13.41/5b)

Dhr. Stormer wijst op het grote aantal klachten vanuit Dronrijp. Het is hem opgevallen dat er over het dorp wordt gevlogen. Hij vraagt waarom er niet zuidelijker, over de weilanden, wordt gevlogen. **Dhr. Van der Meijden** antwoordt dat de route ook zuidelijker loopt, maar dat het kan voorkomen dat bij vliegen in formatie de laatste toestellen te vroeg afbuigen. Bij de briefing van de vliegers wordt er wel op gewezen dat het overvliegen van het dorp moet worden vermeden. **Mevr. Beek** wijst er op dat vijf van de zes klachten uit Dronrijp zijn ingediend door dezelfde klager. Deze persoon is uitgenodigd voor een gesprek, maar heeft aangegeven geen verdere communicatie te willen. **Dhr. Verf** merkt op dat een paar jaar geleden een werkgroep van de COVM heeft onderzocht of verlegging van de route bij Dronrijp mogelijk is. Er is toen gebleken dat de geluidszone hier slechts beperkte ruimte voor biedt. **Dhr. Verf** zegt dat Dorpsbelang mogelijk een keer gaat praten met de klager en daarnaast de school in Dronrijp zal benaderen.

* Overzicht december 2012 (toegezonden als nr. LW/13.41/5b)

Dhr. Verf stelt vast dat in 2012 het totaal aantal klachten (241) hoger lag dan in 2011. Dat is met name te wijten aan het hoge aantal klachten in de maanden maart en april. Hij hoopt dat de goede lijn van de overige maanden kan worden vastgehouden.

* Overzicht januari 2013 (uitgereikt tijdens de vergadering en bijgevoegd als nr. LW/12.40/3c bij dit verslag). **Dhr. Verf** wijst erop dat vier van de twaalf klachten op dezelfde dag zijn ingediend betreffende het avondvliegen.

8.2 Afschriften schriftelijk ingediende/afgedane klachten

Door het secretariaat zijn geen afschriften van schriftelijk ingediende klachten ontvangen.

9. Resultaten Vliegbaanregistratie

Dhr. Hardenbol informeert of er vragen zijn over de rapportage betreffende de in 2012 uitgevoerde vliegbaanregistratie (toegezonden als nr. LW/13.41/6). **Dhr. Elgershuizen** vraagt of bij de registratie wordt gecontroleerd of er volgens de procedures wordt gevlogen en of bij afwijking dit vermeld wordt bij de opmerkingen. Voorts vraagt hij naar de betekenis van de 2 afwijkingen die zijn geregistreerd bij de vliegbasis Leeuwarden. **De voorzitter** constateert dat er bij die gelegenheid is afgeweken van de procedure, hetgeen dan ook tot uiting zal komen in de klachtenrapportage. **Dhr. Hardenbol** antwoordt dat de registratie een wettelijk verplicht controlemiddel is, waarvan de rapportage aan de commissie wordt aangeboden. **Dhr. Verhaaf** merkt op dat hij als commandant vliegbasis bij gebleken overtredingen van de regelgeving corrigerend moet optreden. In dit geval waren de afwijkingen van de procedures niet van dien aard dat dat nodig was. **Dhr. Stormer** verbaast zich over het feit dat een landing door de SAR op Hospitaal Leeuwarden als afwijkend is geregistreerd. **Dhr. Van der Meijden** antwoordt dat ook bij dergelijke landingen standaard procedures gelden. Kennelijk is daar enigszins van afgeweken. **Dhr. Hardenbol** zegt toe deze afwijking uit te zoeken. **Dhr. De Bert** vraagt of de registratie nog iets nieuws hebben opgeleverd. **Dhr. Verhaaf** antwoordt daar ontkennend op. Uit deze –wettelijk verplichte- rapportage blijkt of de geldende regels worden nageleefd.

10. Opvolging F-16

Met betrekking tot dit (vaste) agendapunt zijn de volgende vergaderstukken ingediend:

* Brief Minister van Defensie aan Voorzitter Tweede Kamer met antwoorden op schriftelijke Kamervragen over geluidsmetingen F-35 (geagendeerd op verzoek van dhr. Verf, toegezonden als nr. LW/13.41/7). **Dhr. Verf** wijst erop dat de Minister in haar antwoord aangeeft dat de metingen nadere informatie kunnen opleveren over het grondlawaai. Daarnaast schrijft de Minister dat door een goed meetprogramma bij de vliegbasis Leeuwarden onzekerheden kunnen verminderen.

* Artikel: tijdschrift “De Ingenieur” van 15 maart 2013 betreffende geluidhinder F-35 (geagendeerd op verzoek van dhr. Verf, toegezonden als nr. LW/13.41/8). **Dhr. Verf** merkt op dat uit dit artikel blijkt dat bij metingen onder vergelijkbare omstandigheden bleek dat de F-35 duidelijk meer geluid produceerde dan de F-16. **Dhr. Verhaaf** wijst erop dat de discussie over de opvolging van de F-16 op het niveau van de Tweede Kamer gevoerd wordt. Hij is van mening dat de commissie de komende besluitvorming moet afwachten. **De voorzitter** sluit zich daarbij aan. **Dhr. Verf** stelt dat de toegezonden stukken daarom vooralsnog slechts ter kennisname zijn geagendeerd. Het onderwerp blijft genoteerd op de aandachtspuntenlijst.

- * Notitie geluidsvergelijking JSF- F-16 (geagendeerd op verzoek van dhr. Verf, toegezonden als nr. LW/13.41/9). De notitie wordt vooralsnog ter kennisname aangenomen.
- * Persbericht provincie Fryslân van 22 december 2011 “JSF lijkt mogelijk op Leeuwarden” (nogmaals geagendeerd op verzoek van dhr. Verf, toegezonden als nr. LW/12.41/4b). Het persbericht wordt ter kennisname aangenomen.
- * Notitie heren Veldman en Verf met suggesties geluidsmeting JSF 2013 (bijgevoegd als nr. LW/13.41/10). Op een vraag van **dhr. Verf** antwoordt **dhr. Hardenbol** dat de recente resultaten van de geluidmetingen ter kennis zijn gebracht van het NLR. Hij heeft daar geen verdere informatie over

11. Jaarverslag 2011-2012.

Naar aanleiding van het door de secretaris opgestelde concept-jaarverslag (toegezonden als nr. LW/13.41/11) wordt het volgende opgemerkt:

Dhr. Elgershuizen wijst erop dat in het voorwoord de aanhef “geachte heer, mevrouw” is opgenomen. Zijns inziens zou het gericht dienen te zijn aan de Minister van Defensie; mevr. Hennis. Hij vraagt aan wie het jaarverslag allemaal wordt aangeboden, mede omdat in het verslag de uitnodiging staat om een vergadering van de commissie bij te wonen. **De secretaris** antwoordt dat het jaarverslag uitsluitend aan de Minister van Defensie wordt aangeboden. Daarnaast is het een verslag voor de commissie zelf dat met de overige vergaderstukken wordt verspreid volgens de algemene verzendlijst van de commissie. Besloten wordt de tekst van het voorwoord aan te passen op de daadwerkelijke verspreiding van het jaarverslag. **Dhr. De Bert** mist in het verslag een analyse van de klachtenrapportages. **De voorzitter** vraagt of het mogelijk is om in het verslag dieper in te gaan op de klachten. **De secretaris** zet uiteen dat het jaarverslag rapporteert over de vergaderingen van de commissie. Het is een samenvatting van de vier vergaderingen die in twee jaar zijn gehouden en kan per definitie geen informatie bevatten die niet is besproken in de commissie. **Dhr. Hardenbol** vult aan dat de Luchtmacht zelf rapportages uitbrengt, waarin de ingediende klachten, voor zover dat mogelijk is, worden geanalyseerd. Dat document betreffende 2012 is uitgereikt en wordt volgende vergadering besproken (bijgevoegd als nr. LW/13.42/3 bij dit verslag).

Vanuit de commissie worden gewezen op enkele redactionele onzorgvuldigheden in het concept-jaarverslag. **De secretaris** zal deze corrigeren. **Dhr. Elgershuizen** is van mening dat in de rapportage aandacht besteed zou dienen te worden over de weerstand in de commissie tegen het demonstratievliegen. Hij wijst erop dat dhr. Veldman hier tijdens de vorige vergadering een opmerking over heeft gemaakt en wil dit punt onder de aandacht brengen van de Minister. **De secretaris** antwoordt dat dit onderwerp is genoemd in het jaarverslag (*Nader: Zowel in de inleiding als onder het kopje klachtenoverzichten*). **Dhr. Verhaaf** merkt op dat de discussie over het nut van het demonstratievliegen niet in de commissie gevoerd dient te worden. Hij voegt er aan toe dat de klachten over het demonstratievliegen ook ieder jaar in de rapportage van de Koninklijke Luchtmacht worden genoemd. **De voorzitter** is het daarmee eens. Zij begrijpt dat dhr. Elgershuizen dit onderwerp op de politieke agenda wil hebben, maar is van mening dat hij daar de politieke kanalen voor moet benutten.

12. Informatie over gebruik vliegbasis

Dhr. Verhaaf geeft een opsomming van de activiteiten van de vliegbasis Leeuwarden in de afgelopen en komende periode:

- In januari/februari is een grote oefening in de Verenigde Staten geweest, waardoor de geluidbelasting rondom Leeuwarden lager was dan gebruikelijk.
- De afgelopen weken is door diverse omstandigheden (onder ander weersomstandigheden) het avondvliegen een aantal malen niet doorgegaan. In verband hiermee is de komende week extra avondvliegen gepland.
- In week 13 zal het demoteam oefenen in de omgeving van Leeuwarden. Het merendeel van het demovliegen zal in Amerika plaatsvinden.
- In de tweede en derde week van april zal de oefening Frisian Flag worden gehouden. Voor de omwonenden van de vliegbasis zal een voorlichtingsavond betreffende deze oefening worden gehouden.
- In 2013 zal geen FWIT –oefening worden gehouden.
- Twee detachementen van de vliegbasis Leeuwarden zullen worden ingezet in Afghanistan.
- Vanaf week 33 tot week 41 zullen de squadrons van de vliegbasis Leeuwarden tijdelijk geplaatst worden op de vliegbasis Volkel en Eindhoven in verband met de in die periode plaatsvindende renovatie van de startbaan.

Dhr. Veldman vraagt naar aanleiding van de uiteenzetting van dhr. Verhaaf of de scholen in de omgeving van de vliegbasis ook geïnformeerd worden over de oefening Frisian Flag. **Mevr. Beek** antwoordt dat de scholen de flyer met informatie over de oefening toegezonden zullen krijgen.

13. Rondvraag

Dhr. Keizer merkt naar aanleiding van de uitgereikte brief van de commandant van de vliegbasis Leeuwarden (*bijgevoegd als nr. LW/13.41/12 bij dit verslag*) op dat, indien het Luchthavenbesluit Vliegbasis Leeuwarden nog dit jaar in werking zal treden, ook de samenstelling van de commissie aangepast zal dienen te worden. Volgens de nieuwe regeling zullen alle gemeenten die zijn gelegen binnen het beperkingengebied van de vliegbasis met twee personen (een bestuurlijke vertegenwoordiger en een vertegenwoordiger van de bewoners) zitting kunnen nemen in de commissie. **De voorzitter** stelt voor dit onderwerp de volgende vergadering te agenderen, zodat de commissie in de voorjaarsvergadering van 2014 in de nieuwe samenstelling bijeen kan komen. Zij is bereid om daaraan vooraf gaand de nieuwe leden van de commissie uit te nodigen.

14. Sluiting

De voorzitter dankt de aanwezigen voor hun inbreng en sluit de vergadering.